

2017. aasta vene keele võõrkeelena põhikooli lõpueksami suulisest osast

Mare Kasuri

vene keele võõrkeelena peaspetsialist

Põhikooli vene keele võõrkeelena lõpueksami suulise osa sooritas 2017. aasta 13.-14. juunil 323 õpilast. Suuline eksamiosa koosneb kahest ülesandest, millest esimene on pildi kirjeldamine ja vestlus etteantud teemal (*Рассказ по картинке и беседа*), teine on rollimäng (*Ситуативный диалог*). Suulise väljendusoskuse eksamiosa algab sissejuhatava vestlusega, mis on nagu soojendusülesanne, et õpilasel oleks kergem lülituda eksamilainele. Sissejuhatav vestlus viiakse läbi intervjuueerija materjalides antud teemade piires ning seda ei hinnata. Pildi kirjeldamiseks on õpilasel aega kuni kolm minutit ning ka võimalus teha märkmeid. Pildi kirjelduse järel demonstreerib õpilane õpetaja küsimustele vastates oma spontaanset keelekasutust. Teise ülesande ettevalmistusaeg on kaks minutit ning märkmete tegemine ei ole lubatud.

Suulise väljendusoskuse eksamiosa hinnatakse koolides ühtse hindamisskaala alusel, hinnatakse järgmisi aspekte: ülesande täitmine (*решение коммуникативной задачи*), sõnavara (*словарный запас*), grammatika (*грамматическая корректность*) ning soravus ja hääldus (*беглость речи и произношение*). Iga aspekti eest võib saada 0-5 punkti, suulise osa eest kokku 20.

Vene keele võõrkeelena lõpueksami suuline osa on kindla struktuuri ja täpse käsikirjaga intervjuu (*vt Материал для интервьюирующего*), et kõik õpilased saaksid sooritada eksami võimalikult sarnastes tingimustes. Käsikiri võimaldab suunata ja juhtida intervjuueerija käitumist nii, et kõik õpilased oleksid võimalikult võrdses olukorras.

Statistiline analüüs aastate lõikes näitab, et suulise osa tulemus on teiste eksamiosade keskmistest tulemustest kõrgem.

Aasta	Kuulamine	Lugemine	Kirjutamine	Rääkimine
2014	84,6	83,7	79,7	94,4
2015	89,4	88,8	80,0	95,5

2016	82,5	87,8	80,8	93,6
2017	75,9	89,5	83,0	95,2

2016. aastal oli esmakordselt suulise eksamiosa salvestamine kohustuslik ja koolid pidid edastama kõik salvestatud intervjuud Sihtasutusele Innove, mis võimaldas kontrollida, kas kõik õpilased sooritasid suulise osa ühetaolistes tingimustes. Kahetsusväärne on see, et osa koole jätsid salvestised edastamata. Ka 2017. aastal ei jõudnud Sihtasutuse Innove serverisse 17 (eksamit sooritasid 19 kooli õpilased) kooli salvestised.

Suulise osa salvestiste kuulamise eesmärk oli teha kindlaks, kas kõikidel eksami valinud õpilastel oli võimalik sooritada suuline osa ühesugustes tingimustes ja kas intervjuueerijad viivad intervjuud läbi vastavalt läbiviimisjuhendi ja käsikirja juhistele ning järgivad eksami erinevate osade sooritamiseks ettenähtud aega.

Vene keele võõrkeelena eksami kuulatud intervjuudest selgus, et enamus intervjuueerijaid järgis täpselt eksami läbiviimisjuhendit ja käsikirja ning pidas kinni etteantud ajalimiidist. Siiski esines intervjuude läbiviimisel ka ebakohti, millele järgnevalt tähelepanu juhime.

Intervjuusid kuulates selgus, et intervjuu oli salvestatud sissejuhatava osata, kuigi läbiviimisjuhend näeb ette ka sissejuhatava vestluse salvestamist. Sissejuhatuses tuleb intervjuueerijal valida üks eksamimaterjalides antud soojendusküsimuste komplektist. Soojendusküsimuste komplekte tuleks eksamipäeva jooksul varieerida, et kõik eksaminandid ei peaks vastama samadele küsimustele. Oli aga intervjuueerijaid, kes kasutasid ainult ühte varianti, kuigi intervjuueeritavaid õpilasi oli kuus. Mõni õpetaja esitas ühele õpilasele küsimusi erinevatest variantidest või pakkus välja hoopis erineva variandi. Soojendusküsimusi ei peaks välja mõtlema ega ümber sõnastama. Sissejuhatav osa ei tohiks kesta kauem kui kaks minutit. Etteantud küsimusi võiks ükshaaval küsida, et õpilasel oleks kergem vastata, pikka küsimust on tunduvalt raskem mõista. Intervjuueerija peab järgima läbiviimisjuhendit ja käsikirja, sest jättes ära sissejuhatava vestluse ning alustades kohe esimesest ülesandest, paneb ta eksaminandi võrreldes teistega ebavõrdsesse olukorda. Kõigil eksaminandidel peavad olema võrdsed võimalused esimesest ärevusest üle saada ja end „soojaks rääkida“.

Pärast sissejuhatavat osa sooritatakse esimene ülesanne, pildist lähtuv monoloog ja vestlus. Intervjuueerija palub eksaminandil valida ühe kuuest pildikaardist, küsib

kaardi numbrit, selgitab eksaminandile ülesande sisu ja teatab, et ettevalmistusaeg on alanud ja eksaminandil on õigus teha märkmeid. Suurem osa kuulatud intervjuerijatest järgis käsikirja üsna täpselt. Eksaminandil aitavad pildi kirjeldust ette valmistada suunavad küsimused, mida intervjuu käigus ei peaks esitama. Mõned intervjuerijad aga ei olnud sellest ilmselt teadlikud ning siiski esitasid need küsimused eksaminandile. Intervjuerija ülesanne on kuulata eksaminandi pildist lähtuvat monoloogi ja veenduda selles, et eksaminand on pildi kohta kõik nõutava ära öelnud. Kui eksaminandil jääb midagi ütlemata, siis peaks intervjuerija ärgitama teda küsimusega: „Это всё, что ты хотел (-а) сказать?“ Paraku esines ka selliseid intervjuusid, kus intervjuerija kiirustas lõpetama monoloogi ja jätkas: „А теперь я буду тебе задавать вопросы“, järgimata soovitus sujuvalt üle minna vestlusele. Eksamil on õigus paluda küsimust korrata või selgitada, mida ka nii mõnigi õpilane tegi.

Pärast esimese ülesande sooritamist selgitab intervjuerija teist ülesannet, täpsustab ajapiirangud ning annab eksaminandile ülesandekaardi. Valdav osa intervjuerijaist järgis läbiviimisjuhendit ja käsikirja ja tegi kõike ettenähtud järjekorras. Paraku esines ka intervjuusid, kus intervjuerija unustas situatsiooni kirjeldada enne, kui õpilane hakkas valmistuma. Intervjuerija peab rahulikult ja normaalse kõnetempoga tutvustama eksaminandile situatsiooni kirjeldust, et õpilane täpselt mõistaks, milline on ülesanne, mida tuleb täita. Intervjuusid kuulates selgus, et teise ülesande formaat ei olnud nii mõnelegi eksaminandile tuttav. Tüüpiliseks veaks paljude rollimängude puhul oli see, et õpilane ei arutanud vestluskaaslasega mõlemat kaardil antud varianti, vaid pakkus välja ühe variandi seda põhjendamata. Intervjuerija repliik (käsikirjas antud) *Ты меня убедил (-а)* kõlas kunstlikult, sest eksaminand ei esitanud mingit põhjendust.

Intervjuude kuulamisel selgus, et enamasti pidasid intervjuerijad reeglitest kinni: ei sekkunud eksaminandide monoloogi, läksid sujuvalt üle vestlusele, mille käigus esitasid vajadusel suunavaid või selgitavaid küsimusi, ei kommenteerinud eksaminandi vastust. Intervjuusid kuulates selgus ka, et tihti intervjuerijad kordavad õpilase iga vastust, kasutavad teatud parasiitfraase (nt *хорошо, mhmh*) ning räägivad liiga palju, unustades ära, et keeleoskust tuleb näidata eksaminandil. Et märgata selliseid ebakohti, tuleks eksamiks valmistumisel salvestada enda intervjuusid ning neid läbi kuulata ja edaspidi püüda vältida vigu.